

Zaokrožitev režiserjevega popotovanja

Avtor: Jaka Smerkolj Simoneti

Avtorski projekt 1983. Dodekalogija 1972–1983. SNG Nova Gorica, GO! 2025 – Evropska prestolnica kulture, Nova Gorica in Ustvarjalni center Krušče. Dogodek je del uradnega programa GO! 2025. Datum ogleda predstave 19. 12. 2025.

Foto: Guido Mencari

Z uprizoritvijo *1983* se je pretekli konec tedna zaključila *Dodekalogija 1972–1983*, ki je sočasno predstavljala srčiko gledališkega programa evropske prestolnice kulture in v zadnjem obdobju enega produkcijsko najambicioznejših in najzahtevnejših projektov slovenske uprizoritvene krajine. *1983* se zaveda impozantnosti cikla, ki ga zaokroža, ter nemogočnosti izpolnjevanja vseh pričakovanj, ki smo jih gledalke_cí izgradile_i med vsakomesečnim obiskovanjem posameznih uprizoritev. Tako se raje kot za še eno, poslednjo, v seriji formalno precej sorodnih uprizoritev odloči za svojevrsten ritual poslavljanja oziroma »vračanja« domov v naš čas. Postopno opuščanje sveta *Dodekalogije*, ki za protagonista jemlje režiserja **Tomija Janežiča**, je tako v prvi vrsti prepredeno s proizvajanjem svojevrstne nostalgije, namenjene predvsem tistemu delu občinstva, ki si je ogledal vseh dvanajst predstav in se pridružil ustvarjalkam_cem na tem popotovanju. Bolj kot širše družbenopolitično dogajanje naslovnega leta, ki je sicer v posameznih uprizoritvah gradilo kuliso družinskim zgodbam, je za projekt pomenljiva prelomnost naslovnega leta, saj se v tem letu Janežičeva družina izseli iz stanovanja na Cankarjevi ulici v Novi Gorici. *Dodekalogija* je torej uprizoritvena vrnitev režiserja v čas njegovega otroštva, *1983* panjbolj eksplicitna in osebna predstava v tem poglavju, ki z izpostavljanjem otroških spominov in vtisov ter z nizanjem pojavnosti teh elementov v režiserjevem umetniškem opusu z naštevanjem zaves, klavirjev, preprog, cigaret, sneženj ipd. v njegovih predstavah deluje kot nekakšna razgrnitev snovanja *Dodekalogije 1972–1983* kot take. Otroška perspektiva je namreč tista, v katero družbena stvarnost vdira samo, ko se neposredno tiče protagonista in njegovih najbližjih, in ki jo bolj kot pomenljivi dogodki v svetu zanimajo pomenljivi dogodki v lastnem življenju. Ta karakteristika, ki se tako v *1983* kot v večjem delu preostanka uprizoritev kaže v toplih, čustvenih atmosferah medosebnih zgodb, v katerih se mestoma ustvarja vtis, da se odvijajo nekako lebdeče, utopično odlepljene od časa in prostora ter predvsem razkrivajo precej ozek izrez življenja, ostaja emblem tega velikega gledališkega projekta. V predbožičnem vzdušju jo udejanja zasedba *1983*, ki jo tvorijo igralk_e **Anuša Kodolja**, **Arna Hadžialjević**, **Marjuta Slamič** in **Stane Tomazin** ter šepetalka **Maja Dvoršek**. Ne nastopajo več toliko kot svoje istoimenske odrske različice, te se

sicer še vedno mestoma pojavijo za hipec ali dva, temveč kot nekakšni kolektivni pripovedovalci, ki si med seboj podajajo pripoved o spominjanju na režiserjevo otroštvo. Zasedbo dopolnjujeta funkcijsko jasnejša asistentka režije **Mojca Madon**, kostumirana v režiserja samega, in režiser Tomi Janežič, ki nastopi v vlogi prikupno zmedenega starca – parafraza čarovnika iz Oza, čigar zgodba postane osrednja metafora za nezmožnost zadovoljivega zaključka tako obširnega popotovanja in vračanja domov po njegovem kakršnem že pač zaključku. Čeprav Madon suvereno nastopi kot režiser, ki v prepoznavno janežičevski maniri sugerira premike, besedilo in tako ali drugače intervenira v potek uprizoritve, pa se Janežiču na odru ne uspe popolnoma otresti svoje primarne vloge režiserja in prepustiti izgubljenemu starčku. Tako je njuna igra, kakor tudi njeni morebitni simbolni podtoni predajanja režijskega stolčka naslednji generaciji, bolj nakazana kot udejanjena. V sorodno nostalgичni atmosferi se uprizoritev izpelje z izjemno srčnim in osebnim videom **Carla Zorattija**, ki je tik pred iztekom dodekalogije izgubil očeta, enega od protagonistov njegovih videoinsertov v celotnem ciklu, gledališko epopejo pa zaključuje v pričakovanju otroka. Video pospremiijo kratki inserti iz ustvarjalnih procesov posameznih uprizoritev, odlomki z vaj in sestankovanj, ki dopolnjujejo metagledališko pripoved igranega dela *1983*. Dvanajsti del dodekalogije tako izrazito pošteno zaključuje celoten cikel, brez večjih spektaklov in presenečenj, a z ohranjanjem srca in iskrenosti, ki sta v trajanju predstavljala osrednjo vsebinsko nit neštevnih pripovedovanih zgodb. Morda smo v teh pripovedovanjih pogrešale_i malo več formalne raznolikosti ali vsebinskih razplastitev ter poantiranih zaostretev, a *Dodekalogija 1972–1983* je v krutosti sedanjosti oblikovala poseben varen mehurček, v katerem je ustvarila prostor za radikalno optimistično naracijo, ki se zdi skladno z omenjeno krutostjo gledalki_cu še kako zelo potrebna. Na vsebinskem nivoju nam tako vzbuja skepso le vprašanje, kdo so tiste_i, ki jim je ustvarjanje tovrstnih prostorov omogočeno, katere_i pa so iz njih izločene_i. Veličina teh dogodkov je iz meseca v mesec izkazovala tudi produkcijsko zmogljivost gledališča, ko to operira z zadostnim finančnim zaledjem, ter dokazovala soodvisnost moči gledališke umetnosti in kontekstov, v katerih se odvija. *Dodekalogija 1972–1983* je izraz ustvarjalk_cev, ki jim je omogočeno sanjati in del teh sanj tudi uresničiti. Ko v *1983* prisluhnemo opisovanju prizorov iz nekih drugih predstav, ki so se odvile v drugih državah, in gledamo okruške njihovih rekonstrukcij, se tako pričnemo spraševati o prihodnosti slovenskega gledališča in priložnostih, kakršna je bila evropska prestolnica kulture, za oblikovanje tovrstnih umetniških del v njem. Moč zapuščine kompleksnih scenografij **Branka Hojnika**, detajlirane kostumografije Marine Sremac, emotivnih zvočnih krajin **Sama Kutina** in ekipe, izbrušene režije Tomija Janežiča in asistentk_ov ter številnih zapomnljivih igralskih kreacij pa bo svoje mesto zagotovo našla v zgodovini slovenskega gledališča.

Vir: <http://veza.sigledal.org/kritika/zaokrozitev-reziserjevega-popotovanja-r>